

INTERACTIE TUSSEN RENNERS

Samenwerking op wieltjes

De dilemma's van wielrenners in een kopgroep weerspiegelen conflicten tussen het eigen- en het gemeenschappelijk belang die in het leven van alledag veelvuldig voorkomen. Hoe werken de radertjes van de samenwerking? BENEDICT VAN CLOOSTER

Met de volgende slagzin pleegde oud-wielerkampioen Briek Schotte de essentie van zijn sport uit te drukken: "Je moet rap rijden als je rap moet rijden en traag als je traag moet rijden." Wielrennen is complexer dan pakweg zwemmen, waar altijd de sterkste wint: behalve fysieke capaciteiten vereist het ook sociaalpsychologisch inzicht. Het is in dat opzicht geen individuele sport. Voor een renner is het soms beter

om niet voluit te gaan. "Wielrennen gaat om het vakkundig oplossen van belangenconflicten", zo stelt Hein Lodewijckx, docent statistiek en psychologie aan de Open Universiteit Nederland. "Het spel wordt door veel spelers en ploegen gespeeld, vaak over een lange periode."

Twee gevangenen als model

In zijn onderzoek paste Lodewijckx op de wielersport het model van de *prisoner's dilemma game* toe. Dit dilemma van de

gevangene ontleent hij aan de speltheorie, een tak binnen de wiskunde die de strategische interactie tussen spelers bestudeert en in de jaren 1940 ontwikkeld werd (1, 2). Het dilemma gaat als volgt. Veronderstel dat je 1 van de 2 daders van een misdrijf bent. Je schuld staat vast, maar er is geen bewijs. Je wordt opgesloten en kan niet communiceren met je handlangers. De openbare aanklager doet een voorstel: 1. Als jullie allebei zwijgen, komen jullie er allebei vanaf met een geldboete wegens wapenbezit zonder vergunning. 2. Als jij bekent maar je kompaan houdt zijn mond, kom jij vrij voor je medewerking en krijgt de ander 10 jaar cel. 3. Als jullie beiden bekennen, krijgen jullie elk 5 jaar. Wat doe je? De keuze van het eigenbelang gaat immers ten koste van het gemeenschappelijke belang.

Profiteren of profileren?

Met dergelijke belangenconflicten worden we in het dagelijks leven regelmatig geconfronteerd. Wat dat betreft is de wielersport een afspiegeling van het leven. Lodewijckx: "Rode diesel tanken bijvoorbeeld is goed voor de eigen portemonnee, maar is vervuilender dan gewone diesel en brengt uiteindelijk dus ook jezelf schade toe. Tijdens

Wielrijden vergt ruim 30% minder krachten, wat van pas kan komen aan de meet. Dat is dus het voordeligst voor het individu. Eén probleem: als iedereen daarvoor kiest, wordt de kopgroep ingelopen door het peloton en verliest iedereen.

een wedstrijd staat een renner voortdurend voor dergelijke dilemma's." Lodewijckx geeft het voorbeeld van renners in een kopgroep. Werken ze mee of profiteren ze van het werk van de andere(n)? Wie in het wiel zit, moet ruim 30% minder vermogen leveren, in een groep van 8 zelfs bijna 45% minder (3, 4). De gespaarde krachten kunnen van pas komen in de finale van de wedstrijd. Niet rijden is daarom altijd het voordeligst. Eén probleem echter: als iedereen ervoor kiest om het spel link te spelen, dan stopt het tempo in de kopgroep, wordt die ingelopen door het peloton en verliest uiteindelijk iedereen.

Kopbrekens in de kopgroep

In welke van beide richtingen een renner het dilemma zal oplossen, hangt af van diverse factoren. Belangrijk is hoe zijn benen aanvoelen. Daar zullen omstandigheden zoals de aard van het parcours en het weer een invloed op hebben. Evenzeer van tel voor de samenwerking is dat de renner zijn eigen bijdrage niet onderschat, denkend dat het er weinig toe doet als hij eens een kopbeurt overslaat. Bovendien spelen de sociale en strategische verhoudingen in de kopgroep een rol. Is er een leidersfiguur die ervoor zorgt dat de aflossingsbeurten op elkaar afgestemd worden? Renners met een grotere status (door hun palmares, ervaring en/of fysieke kracht) zijn in staat om anderen tot samenwerking te bewegen. Ook de rangorde binnen een ploeg heeft een invloed. Een helper zal zijn gedrag aanpassen in het belang van zijn kopman.

Rivaliteit en openstaande rekeningen tussen leden van de kopgroep leiden er dan weer toe dat sommigen elkaar de overwinning misgunnen en rijden om iemand te doen verliezen, desnoods ten koste van de eigen winstkansen. Een belangrijke vraag is ook of er renners in de kopgroep zitten die de belangen van de vluchtters schaden, bijvoorbeeld omdat ze gevaarlijk zijn voor een klassement. In dat geval zijn de koplopers voer voor het peloton. Tot slot beïnvloedt ook de omvang van de groep hoe groot de kans op samenwerking is. Als alle renners zich evenredig inspannen, is er bij

groepen groter dan 5 nauwelijks een toename in snelheid te bespeuren en neemt bijgevolg de kans op (verdoken) pokerspelletjes toe (5).

Afwegen voor eigen gewin

"Of de renners nu kiezen voor profiteren of samenwerken, hun beweegredenen zijn in beide gevallen hebzucht en vrees", zegt Lodewijckx. Profiteren leidt tot de grootste kans op winst (hebzucht) en maakt dat je niet moet vrezen dat anderen jouw werk uitbuiten. Daarom fietst in een kopgroep ook altijd het wantrouwen mee. Samenwerken daarentegen is de enige manier om uit de greep van het peloton te

Sociale en strategische verhoudingen in de kopgroep spelen een rol. Is er bijvoorbeeld een leidersfiguur die ervoor zorgt dat de aflossingsbeurten op elkaar afgestemd worden?

blijven en zo je winstkansen te vergroten (hebzucht). Daartoe moet de renner op lange termijn denken en beseffen dat hij en zijn medevluchtters tot elkaar veroordeeld zijn. Door samen te werken, bespaart hij zichzelf de vrees voor wat in de speltheorie vergelding heet: dat zijn gedrag zal worden afgestraft. Uit experimenteel onderzoek, onder meer van gevechtshandelingen in de loopgraven tijdens de Eerste Wereldoorlog, blijkt dat mensen geneigd zijn om voorwaardelijk gedrag met voorwaardelijk gedrag te beantwoorden. In welertermen: ik doe kopwerk als jij dat ook doet. Maar ook het omgekeerde is waar: onvoorwaardelijke wielrijders zullen van hetzelfde laken een broek krijgen. Het besef uitgebuit te worden, zet ertoe aan om zelf de trappers stil te houden.

Flikken en gunnen

Dit laatste wijst erop dat enkele ongeschreven regels van het intermenselijk verkeer ook in wielersport van toepassing zijn. Worden die niet nageleefd, dan voelt een renner zich oneerlijk behandeld ("geflikt" in het wielersportjargon) en is het gerechtvaardigd de regelbreker af te straffen. "Wederkerigheid is cruciaal", zegt Lodewijckx. "De opbrengsten moeten naar behoefte eerlijk verdeeld worden. Dat is wat de Amerikaanse filosoof John Rawls

omschrijft als verdelende rechtvaardigheid. Vandaar bijvoorbeeld dat de renners in een vlot draaiende kopgroep het elkaar gunnen om elk om de beurt een tussenspurten of bergprijs mee te nemen. Wederdiensten betonen in het intermenselijk verkeer vormt in Rawls' visie een morele plicht" (5).

Niet onlogisch dus dat het publiek stevast zal meevoelen met de geflikte renner. Niet meewerken ten voordele van de kopman wordt nog aanvaard, maar uit eigenbelang de trappers stilhouden niet. Zo werd Roger De Vlaeminck uitgefloten toen hij 35 jaar geleden de Ronde van Vlaanderen won in de spurt tegen Freddy Maertens, die al het

kopwerk voor zijn rekening had genomen. "Spelbrekers tasten ons geruststellend (waan)idee aan dat de wereld een rechtvaardige plaats is waar iedereen beloofd wordt voor zijn inspanningen." ■

Bronnen (1)-(5): www.bodytalk.be

bodytalk geeft weg

Tussen geven en nemen beschrijft hoe wielrennen een spiegel is voor menselijk gedrag in het algemeen. De talrijke anekdotes uit het roemrijke verleden van de wielersport zijn niet nieuw, maar de analyses zijn verrassend. Ze zijn gebaseerd op psychologisch onderzoek en filosofische inzichten.

Bodytalk geeft **5 exemplaren** weg. Wil je kans maken om er een te winnen? Stuur dan een mailtje met je postadres naar bodytalk@bodytalk.be.

Hein Lodewijckx, *Tussen geven en nemen. Wielrennen als dubbelspel*. 2010 Uitgevers, 2011, 268 blz., 19,95 euro, ISBN 9789490951009.

